

Obowiązki pracownika i pracodawcy

Rodzaje odpowiedzialności pracowniczej

Odpowiedzialność porządkowa

Odpowiedzialność dyscyplinarna

Odpowiedzialność materialna

Podstawowe obowiązki pracodawcy:

- zaznajamianie pracowników podejmujących pracę z zakresem ich obowiązków, sposobem wykonywania pracy oraz ich podstawowymi uprawnieniami,
- prawidłowa organizacja pracy,
- zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pracy oraz systematyczne szkolenie pracowników w tym zakresie,
- terminowa i prawidłowa wypłata wynagrodzeń,
- ułatwianie pracownikom podnoszenia kwalifikacji zawodowych,
- stwarzanie młodym pracownikom warunków sprzyjających przystosowaniu się do należytego wykonywania pracy;
- zaspokajanie w miarę posiadanych środków socjalnych potrzeb pracowników,
- stosowanie sprawiedliwych i obiektywnych kryteriów oceny pracowników,
- prowadzenie i przechowywanie w postaci papierowej lub elektronicznej dokumentacji związanej ze stosunkiem pracy oraz akt osobowych pracowników,
- wpływanie na kształtowanie w zakładzie pracy zasad współżycia społecznego.

Podstawowe obowiązki pracownika:

- sumienne i staranne wykonywanie pracy,
- stosowanie się do poleceń przełożonych,
- przestrzeganie czasu pracy,
- przestrzeganie regulaminu pracy, zasad bhp i ppoż.,
- dbanie o dobro zakładu pracy, chronienie jego mienia i nieujawnianie informacji, które mogłyby narazić pracodawcę na szkodę,
- przestrzeganie tajemnicy określonej w odrębnych przepisach,
- przestrzeganie zasad współżycia społecznego.

Odpowiedzialność pracownika

1. Odpowiedzialność pracownika.

Wyróżniamy 3 rodzaje odpowiedzialności pracowników:

- odpowiedzialność porządkową
- odpowiedzialność dyscyplinarną
- odpowiedzialność materialną

Odpowiedzialność porządkowa pracownika to konsekwencje nieprzestrzegania przez pracownika ustalonego porządku i dyscypliny pracy, regulaminu pracy, przepisów bhp oraz przepisów przeciwpożarowych. Odpowiedzialność ta może mieć postać: kary upomnienia, kary nagany, kary pieniężnej. Karę porządkową na pracownika nakłada pracodawca i zawiadamia o tym na piśmie. Odpis pisma składa się do akt pracownika. Kara nie może być zastosowana po upływie 2 tygodni od powzięcia wiadomości o naruszeniu obowiązku pracowniczego i po upływie 3 miesięcy od dopuszczenia się tego naruszenia. Po roku nienagannej pracy karę uważa się za niebyłą. Odpis zawiadomienia o ukaraniu usuwa się z akt osobowych pracownika. Kara pieniężna nie może przekroczyć 1/10 części wynagrodzenia.

Odpowiedzialność dyscyplinarna pracowników jest formą odpowiedzialności porządkowej ponoszonej przez pracowników, pracownikami, którymi stosunek pracy powstał przez mianowanie.

Odpowiedzialność dyscyplinarna może istnieć obok odpowiedzialności porządkowej określonej przepisami kodeksu pracy, może być również podstawową formą odpowiedzialności pracowników. Zasady, które przewidują, jakieś sankcje i w jakim trybie mogą być nakładane na pracowników mianowanych, regulują przepisy prawa odnoszące się do poszczególnych grup pracowników mianowanych. O odpowiedzialności dyscyplinarnej orzekają komisje dyscyplinarne.

Odpowiedzialność materialna pracownika wobec pracodawcy ma miejsce wówczas, gdy pracownik wskutek niewykonania lub nienależytego wykonania obowiązków pracowniczych wyrządził szkodę pracodawcy.

Wyróżnia się dwa rodzaje odpowiedzialności materialnej pracowników:

odpowiedzialność za szkody wyrządzone pracodawcy z winy pracownika i odpowiedzialność za mienie powierzone pracownikowi.

Odpowiedzialność za szkody wyrządzone pracodawcy z winy pracownika powstają wówczas, gdy:

- pracownik nie wykonał lub nienależycie wykonał obowiązki pracownicze;
- wystąpiła szkoda w mieniu pracodawcy;
- winę (umyślną lub nie umyślną) ponosi pracownik;
- istnieje związek przyczynowy pomiędzy szkodą a działaniem lub zaniechaniem działania przez pracownika

Odszkodowanie ustala się w wysokości wyrządzonej szkody, jednak nie może ono przewyższyć kwoty trzymiesięcznego wynagrodzenia przysługującego pracownikowi

w dniu wyrządzonej szkody. Jest to kwota brutto.

Odpowiedzialność za mienie powierzone pracownikowi ma miejsce wówczas, gdy pracownikowi powierzono z obowiązkiem zwrotu albo wyliczenia się mienie pracodawcy np. w postaci: pieniędzy, papierów wartościowych, kosztowności, narzędzi itd. Pracownik odpowiada w pełnej wysokości za szkodę powstałą w powierzonym mieniu.

Rodzaje odpowiedzialności

Odpowiedzialność, obowiązek ponoszenia przewidzianych przez przepisy prawne konsekwencji zachowania się własnego lub innych osób. W zależności od przyjętego dla jej ustalenia kryterium rozróżnia się wiele rodzajów odpowiedzialności: cywilną, karną, konstytucyjną, polityczną, prawną, itp.

Odpowiedzialność cywilna, rodzaj odpowiedzialności prawnej, który określa majątkowy charakter sankcji (odszkodowanie). Rozróżnia się odpowiedzialność cywilną kontraktową (w przypadku wyrządzenia szkody przez niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania i odpowiedzialność cywilną deliktową (w razie wyrządzenia szkody czynem niedozwolonym). Odpowiedzialność cywilna może wynikać z winy z tytułu ryzyka lub też z zasad współżycia społecznego może obciążać jedną lub więcej osób - w określonych częściach lub solidarnie (zobowiązanie solidarne); może dotyczyć także sankcji innych niż odszkodowawcze, np. unieważnienie umowy. Od tradycyjnej odpowiedzialności cywilnej różni się odpowiedzialność cywilna gwarancyjna, która obciąża nie sprawcę, a inną osobę (np. zakład ubezpieczeń) i nie ma charakteru sankcji.

Odpowiedzialność karna, odpowiedzialność sprawcy czynu społecznie niebezpiecznego, zabronionego pod groźbą kary przez ustawę w czasie jej obowiązywania; wg prawa pol. ponoszą ją tylko osoby poczytalne po ukończeniu 17 lat, nieletni odpowiadają wg specjalnych zasad (nieletni). Warunkiem odpowiedzialności karnej jest wina sprawcy w postaci umyślności (zamiar bezpośredni lub ewentualny), a przy pewnych przestępstwach również w postaci nieumyślności (lekkomyślność lub niedbalstwo). W prawie pol. nie istnieje odpowiedzialność karna zbiorowa, każdy odpowiada za swój czyn stosownie do rodzaju i stopnia swojej winy. Odpowiedzialność karną stosuje się za dokonanie przestępstwa i za jego usiłowanie. Odpowiedzialności karnej podlega sprawca (współsprawcy) przestępstwa, podżegacz i pomocnik. Czynności przygotowawcze do przestępstwa oraz wejście w porozumienie w celu jego popełnienia są karane tylko w wypadkach określonych w ustawie. Odpowiedzialność karną wyłącza: działanie pod wpływem przymusu fiz. lub błędu, obrona konieczna, stan wyższej konieczności, znikomość społ. niebezpieczeństwa czynu, ryzyko gosp. i badawcze, w pewnych warunkach także wiążący rozkaz przełożonego, zgoda pokrzywdzonego, wykonywanie obowiązków urzędowych, zaw. lub wychowawczych, zwyczaj. W Polsce oprócz odpowiedzialności za przestępstwa (zbrodnie i występki) przed sądem, istnieje odpowiedzialność za wykroczenia przed kolegium do spraw wykroczeń.

Odpowiedzialność dyscyplinarna i służbowa dotyczy w Polsce mianowanych pracowników państw. oraz niektórych innych za popełnienie przewinień służbowych.

Odpowiedzialność polityczna, prawna lub obyczajowa zasada, zgodnie z którą parlament może odwołać szefa rządu wraz z całym gabinetem (odpowiedzialność solidarna) bądź poszczególnych ministrów (odpowiedzialność indywidualna), jeżeli utracą oni jego zaufanie albo negatywnie zostanie oceniona prowadzona przez nich polityka.

W systemie parlamentarno-gabinetowym formą wyrażenia przez parlament niezadowolenia jest instytucja wotum nieufności jako mechanizm realizacji odpowiedzialności politycznej. Głowa państwa (np. prezydent, monarcha) nie odpowiada politycznie, ponieważ wydawane przez nią akty prawne wymagają kontrasygnaty któregoś z właściwych ministrów.

Odpowiedzialność polityczna nie musi być związana z naruszeniem prawa stąd też nie stwierdza się winy danego rządu, a podaje się jedynie negatywnej ocenie działalność jego lub poszczególnych ministrów.

Polega na złożeniu przez posłów wniosku wyrażającego brak zaufania do rządu lub określonego ministra. Przyjęcie wniosku przez parlament pociąga za sobą obowiązek głowy państwa udzielenia dymisji organowi wymienionemu we wniosku.

Odpowiedzialność konstytucyjna, przewidziane prawem (z reguły konstytucyjnym) konsekwencje wyciągane w stosunku do osób zajmujących wysokie stanowiska w państwie, które podczas wykonywania swoich funkcji w sposób zawiniony naruszyły konstytucję lub inne ustawy

Odpowiedzialność konstytucyjna stosowana jest wobec prezydenta, premiera ministrów oraz wyższych urzędników administracji publicznej .Odpowiadają oni albo przed parlamentem zgodnie z procedurą impeachment albo przed organem typu Trybunał Stanu (jak w Polsce czy Francji).

Odpowiedzialność konstytucyjna jest szczególnego rodzaju formą realizacji odpowiedzialności politycznej.

Odpowiedzialność międzynarodowa państw, występuje, gdy państwo naruszy prawo międzynarodowe ze szkodą dla innego państwa lub grupy państw. Może to być obraźliwa wypowiedź polityków, naruszenie godności symboliki jakiegoś kraju, a także agresja, zbrodnia międzynarodowa.

W zależności od konkretnej sprawy stosowane są różne formy odpowiedzialności. Może to być tzw. satysfakcja, czyli przeprosiny, zobowiązanie się do ukarania winnych, reparacja - forma materialnego zadośćuczynienia, wypłacenie odszkodowania lub zwrócenie bezprawnie zagarniętych dóbr (restytucja).

Najpoważniejszą formą są sankcje ekonomiczne i wojskowe nakładane na państwo łamiące prawo (art. 41, 42 Karty ONZ może być to embargo na broń, zakaz handlu z danym krajem, zerwanie dyplomatycznych i politycznych więzi).

Międzynarodowe prawo publiczne, system norm prawnych regulujących stosunki wzajemne między państwami

Restytucja, restitutio in integrum, naprawienie szkody przez przywrócenie stanu poprzedniego.

Odpowiedzialność konstytucyjna i polityczna rządu, pociągnięcie rządu do odpowiedzialności za działalność niezgodną z konstytucją przed specjalnym trybunałem (Trybunał Stanu impeachment), polityczna - negatywna ocena polityki rządu lub działalności jego członków, powodująca odwołanie ze stanowisk, w systemie parlamentarno-gabinetowym przez uchwalenie wotum nieufności lub odmówienie wotum zaufania przez parlament.

Odpowiedzialność moralna, obowiązek podjęcia lub zaniechania określonych działań, wynikający z nakazu wewnętrznego lub etycznego (religijnego, filozoficznego, światopoglądowego). Jeden z podstawowych problemów etyki od początku jej rozwoju

.